

het boek van Dr. Ilterson over dezen Gereformeerden voortrekker. Het laatste der artikelen van Dr. Impeta geven we hier weer.

Uit het slothoofdstuk van Dr. van Iltersons levensbeschouwing van Gomar — welke lezing ik nu een en andermaal hartelijk heb aanbevolen en ik doe het hier nogmaals — veroorloof ik mij nog eenige belangwekkende aanhalingen te geven. Ik begin op blz. 378. „Gomarus' karakter is zeer verschillend beoordeeld. Het is moeilijk, ja schier onmogelijk, zich een juist denkbeeld hiervan te vormen. Gomarus staat te zeer in de voorhoede van den strijd en de oordeelvellingen van mede- en tegenstanders zijn daardoor allicht beïnvloed. Een volledige weergave van meeningen van tijdgenooten brengt ons al evenmin verder als een opsomming van wat het nageslacht over hem heeft beweerd.”

De schrijver laat dan enkele oude meeningen volgen.

„Dr. Sepp schrijft verder: „Naauwelijks ken ik een schrijver, door wien Gomarus juist geschilderd is dan door Stolker: „deze Gomarus was, in weerwil van zijn korzelig en oplopend karakter, van zijn groote eeroovering en zijn zwakheid om te licht het oor te leenen aan de inblazingen van anderen, een man van rondheid en oprechtheid, die veel achtting verdiende” (1).

Dr. C. P. Hofstede de Groot oordeelt in gelijken geest, als hij schrijft: „Hij was een streng Calvinist, van natuur wellicht niet onverdraagzaam, maar ten hoogste prikkelbaar en vatbaar voor de inblazingen van anderen”.

Het oordeel van Dr. B. Glasius is gunstiger: „Zeker, het kan ons niet bevreemden, dat velen en bijzonder de Remonstranten een streng en ongunstig oordeel over Gomarus hebben geveld, maar even zeker schijnt het ons uit hetgeen wij omtrent hem, zelfs uit hem vijandige bronnen, hebben leeren kennen, dat hij naar de uitspraak zijner innige overtuiging gehandeld en, wat hij deed, plicht geacht heeft. Ongetwijfeld was zijn karakter driftig en oplopend, maar men moet bij de beoordeeling hiervan zijn vorming, zijn lotgeval, den tijd in welken hij leefde en niet het minst de les der ondervinding, dat het twisten de verbittering duurzaam grooter doet worden, in het oog houden.”

„Tenslotte wil ik nog vermelden — schrijft Dr. van Ilterson, als hij de rij der aangehaalde beoordeelingen sluit — „dat Dr. Is. van Dijk in een artikel gepoogd heeft een onvreemde schaduw, die nog altijd over Gomarus' nagedachtenis was blijven liggen, weg te nemen. Hierbij wijst hij op een drietal „procédés”, waarmee men gepoogd heeft Gomarus boos te maken: „Men geve allereerst lemand, die voor een ernstige overtuiging opkomt, te verstaan, dat de zaak, die hij voorstaat, heusch niet van zooveel belang is. Al verder beantwoordt men zijn argumenten niet met tegenargumenten, maar met een honigzoete vermaning tot verdraagzaamheid. Als hij nog niet boos genoeg is, dan verblufft men hem door de verzekering, dat men het in den grond met hem eens is”, waarna prof. van Dijk de door hem bedoelde feiten opsomt en zich vooral scherp uitlaat over Arminius, die zich over zijn gevoelens eigenlijk nergens wilde verantwoorden.”

De schrijver meent, dat velen vroeger in partijdigen zin over Gomarus' karakter hebben geoordeeld.

En typeert zijn held dan aldus:

„Op de Synode hield hij zich in het geding met de Remonstranten op den achtergrond, zooals hij ook, in den strijd met Arminius, steeds weinig strijdustig, zich bij voorkeur afzijdig had gehouden. En trad hij in het strijdperk, dan deed hij dit steeds na aarzeling, door de broeders hietoe aangespoord en zelf ook overtuigd, dat hij terwille van de waarheid niet langer mocht zwijgen. Zijn houding in Frankfurt, zijn handelwijze met Arminius, zijn heengaan uit Leiden bij Vorstius' komst en zijn vertrek uit Saumur wijzen eerder op een karakter, dat den strijd schuwde, al vreesde hij dien niet. Dat hij eeroovering zou geweest zijn, acht ik een onbewezen stelling. Zelfs zijn tegenstanders ter Dordtsche Synode verklaarden, dat zijn redevoeringen van bescheidenheid bleef gaven. Maakte hij fouten, dan bekende hij ook eerlijk schuld en betuigde zijn leedwezen over hetgeen geschied was. Verder was hij zeer beslist, week geen duimbreed als hij meende, dat hij in zijn recht stond. Hij was oprecht en wendde geen poging aan, om bij aanzienlijken ten behoeve van zichzelf of van anderen in het gevele te komen. In zijn huis was een strenge tucht. Zijn wetenschappelijke ijver was zijn gansche leven lang voorbeeldig.”

Me dunkt, eenige conclusies mogen we hierbij wel trekken — ook met het oog op wat zich afspeelt rondom ons in onzen tijd.

De eerste kan deze zijn — door vele andere overwegingen te staven — dat Dr. van Ilterson, zich aandienende als levensbeschrijver van Franciscus Gomarus, zich met buitengewoon loffelijken ijver, na het uitvoerigst onderzoek, met openbaring van 'n breeden blik, met keurige toetsing van de oordeelvellingen van anderen, met het aan den dag leggen van eigen zeer helder oordeel, heeft gekwet van zijn zeer moeilijke taak.

De tweede zij deze: ook onze vaders hadden hun fouten, ook hun karakterfouten, gelijk als wij. God is God en wij zijn menschen.

De derde is deze: door 'n heilig gebruik maken, in de kracht Gods, in de genade waarvan de Heere God hen bewerkte ten goede, wisten zij nochtans vele van deze karakterfouten te overwinnen, althans de openbaring daarvan te beteugelen en te besnoeien. Zij waren daarin toonbeelden van wat Gods genade van een zondig mensch vermag te maken.

De vierde zij deze: de tegenstanders vermochten met name op één punt slecht te onderscheiden. Zij noemden stoerheid: heftigheid; heiligen ijver voor wat dierbaar was geworden: prikkelbaarheid; 'n staan voor de zaak, die men recht achtte: onverzetselijkheid. Zoo werd hun oordeel misprijzen, waar het onze prijzend en lovend mag zijn.

Geen schooner getuigenis kon van Gomarus worden

gegeven dan hetgeen zijn levensbeschrijver van hem geeft op blz. 378:

„Kenmerkend voor zijn vroomheid was ook, dat hij bij alle dingen naar hun einddoel vroeg en dat hij dit niet in den mensch, maar, echt gereformeerd, alleen in God zocht: soli Deo gloria!”

Hierin ging hij ons allen voor.

En wie deze leus tot zinspreuk zijns levens kiest, zoekt den strijd niet, is eerder vredelievend, want God is een God des vredes.

Maar wordt hij in strijd gewikkeld en ziet hij dat 't daarbij gaat, in eenig opzicht, om de eere zijns Heeren, dan weet hij van geen wijken; immers zoo we achten, dat het beginsel er mee gemoeid is, dan geven we 'n Luther de hand, die het uitriep: „Hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij, Amen!”

En des ondanks wordt Gomarus toch nog in het jongste nummer van het vrijzinnige Weekblad „Kerk en Volk” „de felle” genoemd. Zou men daar niet heelmaal bij zijn met zijn Gomarus-lectuur?

Vorstelijkheid.

In het nummer van „Kerk en Volk” van 13 Sept. j.l., vond ik het volgende pittige stukje van Jan van Kasteel:

Wanneer wij iets wilden weten over een vorstelijk persoon, dan was de „Almanach de Gotha” altijd onze trouwe toeverlaat: daar stond alle vorstelijkheid, regerend of niet meer regerend, keurig geïnventariseerd. Maar nu gaat de „Gotha” verdwijnen. „aangezien de groote kosten, aan deze zeer ingewikkelde uitgave verbonden, door de inkomsten uit het debiet niet meer bestreden kunnen worden”. Malaise in de vorstelijkheid...

Toen de eerste „Gotha” in 1763 bij Justus Perthes verscheen, beschikten de Duitsche vorsten in volle soevereiniteit over hun onderdanen; verkochten zij hen zelfs wel, gelijk wij o.a. van Schiller weten.

De wereld is wel veranderd!

Een bekend Amerikaansch filmactrice is onlangs getrouwd. Zij kreeg van haar bruidegom een diamanten halsketting, collega's gaven groote zilveren schalen en een zilveren theeservies, een heel beroemd collega schonk twaalf gouden borden. De vorstelijke geschenken hadden bij elkaar zulk een waarde, dat men een dozijn detectives liet patrouilleeren om er over te waken.

Dit is in onze wereld vol werkeloosheid en armoede niet alleen gebeurd, maar het wordt ook openlijk verteld, ja zelfs opzettelijk medegedeeld in een blaadje, dat wij lezen... voor ons plezier!

Zou de wereld toch misschien niet zooveel veranderd zijn?

Misschien komt het door mijn opvoeding of mijn achter-zijn-bij-den-tijd, maar dan voel ik toch nog heel wat méér voor de vorsten uit 1763.

Jeugd-misdrijven.

In „De School met den Bijbel” vonden we het volgende stukje overgenomen uit het maandblad „Hoevenderlo”. Ook dit is een belangwekkend onderwerp, maar helaas! een onderwerp met droef materiaal:

Zoals wij sinds eenigen tijd gewend zijn, geven wij hier weer een korte mededeeling omtrent de z.g. index-cijfers der criminaliteit, gelijk deze per kwartaal door het Centraal Bureau voor de Statistiek worden gepubliceerd en dan in het bijzonder omtrent de jeugdmisdadigheid. De publicatie, waaraan wij de cijfers ontleenen, is ditmaal o.m. te vinden in het Weekblad van het Recht van 5 dez. No. 12131.

Vooral een inleidende opmerking over de criminaliteit in volten omvang in het betrokken kwartaal, te weten het eerste van 1930 en niet, zooals in het Weekblad is afgedrukt, het vierde kwartaal 1929! Het totaal-indexcijfer is lager dan in het eerste kwartaal van 1929, maar die daling onder het cijfer van het vorig jaar is uitsluitend verkregen door den aanmerkelijken teruggang van het aantal economische misdrijven, waarvan het absolute cijfer in de drie eerste maanden van 1930, 1130 bedroeg tegen 1390 in het overeenkomstige kwartaal 1929. Merkwaardig lijkt dit ondanks de economische crisis maar men bedenke, dat veelal de gerechtelijke, onherroepelijke vaststelling van een strafbaar feit een aantal maanden na het plegen daarvan geschiedt, terwijl bovendien de bijzonder zachte winter na den strengen winter van 1928-29 een economisch gunstige factor mag heelen.

Hoe gunstig de totaal-indruk is en hoe verblijdend de aanzienlijke afname van de genoemde soort van misdrijven, minder gunstig is, dat de groep zedenmisdrijven, die neiging tot dalen vertoonde in het jaar 1929, in het begin 1930 weer meer veroordeelingen dan in het overeenkomstige kwartaal 1929 moest boeken. De verhouding is aldus: als wij het gemiddelde van de eerste kwartalen 1911-13 op 100 stellen, dan was het verhoudingscijfer voor het eerste kwartaal 1929 177, maar voor dat van 1930, 208, wat dus beteekent: meer dan verdubbeld in verhouding tot het gemiddelde van de laatste jaren vóór den oorlog. In het ressort van het Gerechtshof te 's Hertogenbosch is de achteruitgang van 1930 bij 1929 bijzonder ongunstig: was daar het verhoudingscijfer ten opzichte van 1911-13 in 1929: 138, dan aanzienlijk beneden het gemiddelde van het geheele land (177), nu in 1930 was het 222, dus boven het lands-gemiddelde (208); ook de ressorten van de Hoven te Amsterdam en Leeuwarden werkten tot het ongunstige verhoudingscijfer mede.

Zou 1929, dat voor alle groepen van misdrijven een teruggang aanwees vergeleken bij 1928, een laagterecord gemaakt hebben? Laten wij hopen, dat de volgende kwartalen 1930 niet alleen lagere cijfers voor de economische misdrijven handhaven, maar ook voor zeden- en ruwheidsdelicten leveren zullen.

Thans bekijken wij de jeugderiminaliteit en merken op, dat het totaal-cijfer hooger is dan in 1929, n.l. 475 tegen 442.

Ook de economische misdrijven gingen hier omhoog, n.l. van 289 op 304, maar daarentegen daalden hier de zedenmisdrijven iets; de absolute cijfers zijn hierbij echter laag: van 18 op 15. Andere groepen van misdrijven, behalve de economische, als ruwheidsdelicten en misdrijven tegen leven en persoon en tegen openbare orde en gezag, werkten ook aan de totaal-stijging mede.

Ook nu weer constateeren wij bij de berechting van jeugderiminaliteit het kenmerkende verschil tusschen de verschillende ressorten: vergeleken met het gemiddelde over de jaren 1911-13 vinden wij in het ressort van het Bossche Hof verdubbeling, d.w.z. van 100 op 200, in dat van Arnhem een stijging van 100 op 167, in dat van 's Gravenhage van 100 op 107, terwijl de ressorten van het Amsterdamse en het Friesche Hof zelfs vermindering aanwijken, te weten tot 99 in het eerste, tot 88 in het laatste ressort. Met deze verhoudingscijfers is intusschen rekening gehouden, wat natuurlijk van invloed is.

In de Tabel II, waarin wel rekening met de omstandigheid is gehouden, komt geen afzonderlijke vermelding van de jeugderiminaliteit voor, zoodat wij een vergelijking voor onze speciale groep met in aanmerking nemen van den bevolkingsaanwas niet vinden.

Wij blijven overtuigd, dat het verschil in outillage van de kinderrechtspraak in de onderscheiden ressorten van ons land in de uiteenlopende resultaten sterk tot uiting komt.

Rechtsgelijkheid moet ook in dit opzicht bevorderd worden en wij mogen niet rusten, voordat deze voor alle jeugdige delinquenten zooveel mogelijk is bereikt.

Wat is een naam....?

Kerkelijke bladen hebben nogal eens wakkere namen. We hebben een „Heraut” en een „Bazuin” (welke twee in 't gewone leven te samen plegen voor te komen), een „Wachter” en een „Wekker”, voorheen is er geweest een „Roepert” (het „Roepertje” genaamd door het volk) en een „Wekstem”. Dat intusschen de titel niet alles zegt, bewijst wel het feit, dat bladen met liefelijke namen als „Saambinder” en „Stemmen voor Waarheid en Vrede” soms heel hard konden vechten. Nu is er echter iets nieuws. Er is een „Stofzuiger” op komst. We lezen in het „Friesch Dagblad”:

De G. Westmijse, modern predikant te Drachten, heeft zijne gemeentelieden bij rondschrijven medegedeeld, dat hij voornemens is, een nieuw plaatselijk blad uit te geven: De stofzuiger.

Dominee gaat stofzuigen.

Het nieuwtje zal in dominees gemeente zeker met gemengde gevoelens zijn ontvangen. Ware de eerste indruk een onheugelijke geweest, het zou ons niet verwonderen.

Niemand wil graag afgestoft worden.

De gemeente een stofnest is ook alles behalve een prettige gewaarwording.

Dominee had de namen anders voor het grijpen. Waarom niet een liever naamje bedacht, b.v. „De stofteffer”? „Veger en blik” had ook niet onaanvaardig geklonken. Desnoeds had dominee het „Luiwagen” kunnen doopen bij gebrek aan „De Bezem”, dat de fascisten hem reeds voor den neus wegknapten.

Maar dat zijn zoo van die conservatieve namen en bovendien zoo ordinar. Dominee koos de aristocratische onder de reinigingsinstrumenten: De stofzuiger. Wat men er ook van zegge: Dominee is een proper man en... radicaal.

Maar als De Westmijse in de laatste tien jaren niet veranderd is, kon het wel eens zijn, dat dit soort stofzuiger heel wat stof opjoeeg in plaats van het te doen verdwijnen.

J. W.

BOEKBESPREKING

„Onze Zending”.

Op dit Maandblad voor de Gereformeerde jeugd vestigen wij gaarne nogmaals de aandacht. Het wordt op prachtig glanzend papier gedrukt, telt 8 bladzijden per nummer, geeft keurige illustraties, wordt door deskundigen gevuld, en kost maar weinig. Men informeer eens bij de redactie te Rotterdam, Boergoensche Vliet 5b, of de uitgever-maatschappij Zomer en Keuning, Wageningen.

J. D. W.

KERKNIEUWS

In de conclusie over het Vrouwenkiesrecht in het verslag van Dinsdag staat een kleine fout. In den vierden regel staat „toch te onderscheiden”. Dit moet zijn „wel te onderscheiden”.

15e zitting.

Met samenzang van Psalm 103 : 1 en 11 en gebed door den praeses werd de zitting van Donderdag 11 September geopend.

De acta werden gelezen en vastgesteld.

De praeses deed hierna mededeeling, dat de Dinsdag benoemde commissie om de voorstellen inzake de beslissing over het promotierecht te bezien en zoo mogelijk tot een eenstemmig voorstel te komen, inderdaad eenstemmig heeft bereikt. Spr. deed voorlezing van het voorstel der commissie, dat gedrukt werd rondgedeeld, in het tweede deel der morgenzitting te behandelen. Op verzoek van Dr. van Es werd besloten, de behandeling te stellen aan den aanvang der middagzitting.

De J. de Vries rapporteerde namens Commissie I over het verslag van Mr. G. H. A. Grosheide en Mr. J. A. de Wilde, die zich op verzoek van de Synode van Assen beschikbaar hadden gesteld voor het geven van rechtskundig advies en bijstand. De volgende conclusies werden vastgesteld:

1e. dat er voor de Synode reden is, haar ingenomenheid te betuigen met den in het rapport gemelden gunstigen afloop

¹⁾ De afwijkingen van de thans gebruikelijke schrijfwijze vindt men zóó bij Sepp.

van de gerezen moeilijkheden in de in het rapport genoemde kerken.

2e. dat deze kerken evenals de Synode veel dank verschuldigd zijn aan de beide rechtskundige adviseurs, inzonderheid aan Mr G. H. A. Grosheide.

3e. dat aan deze broeders door de Synode een schrijven behoort te worden gericht, waarin hun dank wordt gebracht voor hun arbeid in dezen.

Ook in het midden der Synode richtte de praeses een woord van hartelijkheid dank tot Mrs Grosheide en de Wilde.

De Vries rapporteerde verder over een schrijven van Dr J. P. de Gaay Fortman e.s. over samenspreking met hoogleraren over enkele wetenschappelijke onderwerpen, die verband houden met de beslissing van Assen.

Besloten werd, daar dit schrijven geen taak der Synode betreft, het in handen te stellen van Prof. Honig, die voor de hoogleraren met de genoemde heeren de correspondentie voerde en hiervan kennis te geven aan Dr J. P. de Gaay Fortman e.s.

Dr H. Kaajan rapporteerde namens Commissie I over de grensregelingen tusschen de kerken van Opende en Kornhorn, die van Marum en Siegerswoude, die van Kielwindeweer en Zuidlaren, die van Wartena en Garip, die van Hijaard en Bozum, die van Wirdum en Sybrandaburen, die van Gasselternijveen en Wildervank, die van Gasselternijveen en Nieuw Buinen, die van Gasselternijveen en Stadskanaal en die van Zuidlaren en Kielwindeweer.

Besloten werd, de voorgestelde grenswijzigingen goed te keuren, doch die tusschen Wirdum en Sybrandaburen onder voorwaarde, dat de e.v. Particuliere Synode van Friesland (N. G.) daaraan alsnog haar goedkeuring hechte.

Prof. Dr V. Hepp rapporteerde hierop nader over het Liturgievraagstuk (de formulieren inzake de bevestiging van ouderlingen en diakenen en huwelijksformulieren).

De zaak werd nogmaals teruggezonden naar de commissie wat betreft de bevestigingsformulieren. Voor wat betreft het huwelijksformulier werd ze uitgesteld tot de middagvergadering.

Dr K. Dijk rapporteerde namens Commissie II over het verzoek van het bestuur der Nederlandsche afdeling van den Wereldbond tot het bevorderen van een goede verstandhouding tusschen de volken der Kerken, om toe te treden tot de afdeling en een afgevaardigde in haar bestuur te benoemen.

Besloten werd, aan deze uitnodiging niet te voldoen, daar reeds door de Generale Synode van Groningen 1927 een beslissing is genomen en er voor haar geen enkele reden is, om op deze beslissing terug te komen.

Dr. K. Dijk rapporteerde verder over het verzoek van de zelfde afdeling om instemming met de resolutie over het Kellogg-pact, aangenomen door het Intern. Bestuurscomité te Avignon op 19-21 September 1929.

De Synode sprak uit, dat het haar vurige begeerte en hartelijke bede tot God is, dat de vrede onder de volkeren bewaard blijve en de geschillen tusschen de volken zoo mogelijk in den weg van het recht zonder oorlog mogen opgelost worden, doch besloot, aan het verzoek niet te voldoen, daar zij niet kan instemmen met de grondbeginselen, waardoor deze resolutie gedragen wordt.

Dr G. J. Breukelaar rapporteerde namens Commissie V over de verdeling van collecten. Besloten werd, deputaten voor het evangelisatiearbeid in België opdracht te geven, een collecte uit te schrijven voor het tweeledig doel van den evangelisatiearbeid in België en de verzorging der verstrooide Gereformeerden in Noord-Frankrijk.

De heer H. Knook las het rapport van de Deputaten voor den Evangelisatiearbeid in België en in aansluiting daarop het rapport van Commissie V.

Overeenkomstig het voorstel der commissie werd besloten, onder dankzegging aan Deputaten voor hun arbeid nogmaals uit te spreken, dat de arbeid der Evangelisatie in België recht heeft op den steun van alle Gereformeerde Kerken in Nederland, waarom Deputaten gemachtigd werden, de boven reeds bedoelde collecte uit te schrijven.

Tevens werd besloten aan deputaten en de betrokken Belgische kerkeraden te adviseeren ten behoeve van de emeritering der in België arbeidende Dienaren des Woords een contract aan te gaan, met de naar art. 13 K.O. samenwerkende kerken in Zuid-Holland Zuid, waarbij Deputaten zich verbinden jaarlijks het gemiddelde van de door de aan deze kerken betaalde bijdragen op te brengen.

De zitting werd hierna geschorst.

Middagzitting.

In de middagvergadering bracht Dr W. Breukelaar verslag uit namens de Commissie inzake de voorstellen over het promotierecht.

De commissie kwam tot eenstemmigheid over het volgende voorstel:

De Generale Synode, kennis genomen hebbende van de voorstellen inzake de instelling van het doctoraat aan de Theologische School en van de desbetreffende rapporten, van oordeel, dat de Kerken tot deze instelling niet behooren over te gaan dan met genoegzame eenparigheid, constateerende, dat zulk een eenparigheid thans niet bestaat, besluit:

1o. onder deze omstandigheden over de ingediende rapporten geen beslissing te nemen, en mitidien de bovengenoemde voorstellen, zoowel die tegen als die voor de instelling van het doctoraat, ter zijde te leggen.

2o. hartelijk dank te betuigen aan de curatoren en hoogleraren voor al den arbeid door hen in dezen verricht.

W. Breukelaar, J. Douma, K. Fernhout, Dr T. Hockstra, H. Meijering, J. Olthoff, Dr J. Ridderbos, G. de Rooij, H. Scheffer, J. Weerstra.

Dr Breukelaar verzocht, over dit voorstel niet te discussieeren en het niet te amendeneeren.

De praeses, deze gedachte ondersteunende, gaf het voorstel in bespreking.

Dr K. Dijk sprak mede o.a. namens Dr Baynick, Dr van Es en Dr Kaajan uit, dat hij met dit voorstel kon meegaan, alleen in het vertrouwen, dat men in den eersten tijd althans deze zaak in het midden der kerk zal laten rusten.

Prof. Dr T. Hockstra verklaarde hierop, dat hij van harte met het voorstel wilde meegaan, los van de toelichting van Dr Dijk.

Prof. L. Lindeboom sprak in gelijken geest.

Dr W. A. van Es verklaarde zijn stem aan het voorstel niet te kunnen geven, tenzij men het los maakt van alle actie, niet voor h.v. twee maanden, maar voorloopig.

Dr C. B. Baynick sprak uit, tegen actie op zichzelf geen bezwaar te hebben — hij meende, dat het voorstel daartoe zou kunnen uitlokken — mits deze gevoerd worde in broederlijken geest.

Nadat nog Dr Meynen, Prof. Greydanus, Prof. Ridderbos en Dr K. Fernhout het woord gevoerd hadden, wees Dr Breukelaar er op, dat de gevoerde discussie niet over het voorstel liep en er ook geen amendementen waren voorgesteld.

De voorzitter wees er op, dat ondanks de vrees, die er bij velen was, men elkander toch gevonden heeft. De ondergrond van het voorstel is de rust en de vrede der Kerken en dat is ook het doel van het voorstel.

Daarna werd het voorstel bij acclamatie aanvaard.

De praeses sprak een woord van dankbaarheid en blijdschap over deze beslissing.

Dr K. Fernhout wees op de oorzaak van verootmoediging, die in de beslissing ligt.

Dr J. P. Kaarman sloot zich bij deze beide sprekers aan, er op wijzend, dat deze beslissing de verhooring is van vele gebed.

Dr Th. Ruys Jr. van Lisse las het verslag van Deputaten voor onderzoek inzake het archief en bracht vervolgens zijn verslag uit namens Deputaten voor het geven van advies inzake de archieven van Kerken.

Over deze beide verslagen en over het verslag van de Geref. Kerk van Amsterdam als archiefbewarende Kerk, dat door hem werd voorgelezen, werd namens Commissie V rapport uitgebracht door den heer K. Glastra van Loon.

Overeenkomstig het voorstel der commissie werd besloten:

1o. de Kerk van Amsterdam, de Deputaten voor het archief (Dr Keizer, Dr Ruys en den heer Van Zeggelaar) en den adviseur voor het archief, Dr Ruys, hartelijk dank te zeggen voor hun belangrijken arbeid;

2o. wederom een archiefbewarende Kerk aan te wijzen, maar dan een Kerk, die beschikt over een vochtvrije, brandvrije, ruime bewaarplaats, en het moderamen op te dragen de Synode dienaangaande van advies te dienen;

3o. een archivaris te benoemen, die tevens zal optreden als adviseur van de archieven, en hem op te dragen:

a. de verzorging van het archief;

b. de wetenschappelijke inventarisatie van het archief;

c. een onderzoek in te stellen naar den staat der archieven;

d. de Kerken in de zaak van het archief van advies te dienen;

e. op de volgende Synode rapport van zijn arbeid uit te brengen;

4o. niet in te gaan op het advies van Deputaten ad hoc tot het stichten van een kerkelijk bureau, omdat de Synode het in de eerste plaats niet duidelijk is, wat de arbeid van dit generale bureau en de taak van den aan te stellen adjunct moet zijn; in de tweede plaats, omdat zij meent, dat moet worden afgewacht, welke voorstellen gedaan zullen worden ten oprichte van de archieftichting; ten derde, omdat zij van oordeel is, dat, aler zulk een belangrijk instituut tot stand komt, het archivaat gelegenheid moet hebben, zich te ontwikkelen en die ontwikkeling moet worden afgewacht en eindelijk, omdat de kosten (f. 7000.—) haar te hoog voorkomen;

5o. wederom drie Deputaten te benoemen voor toezicht en hun op te dragen, enkele regelen op te stellen voor den arbeid van den archivaris;

6o. de Kerken op te wekken, bijzondere zorg te besteden en daarbij het advies in te winnen van den te benoemen archivaris.

De zitting werd om half vijf geschorst tot acht uur.

De avondzitting werd gehouden in comité-generaal.

16e zitting.

De zitting van Vrijdag 12 September werd geopend met het zingen van Psalm 108 : 1, waarna de praeses vooringing in gebed.

Na appél nominaal en vaststelling der acta, rapporteerde Dr A. Schweitzer over een schrijven van Dr W. Goedhuys, emeritus predikant van Eestrum, inzake zijn pensioen.

Overeenkomstig het voorstel der commissie werd besloten, het bezwaar ongegrond te verklaren en dat Dr Goedhuys een beslissing van de Classis Kollum over de verhooging van zijn pensioen heeft af te wachten.

Dr A. Scheele rapporteerde over een bezwaarschrift van den heer R. Z. te Djoelakarta tegen de approbatie van het beroep van Dr Wielenga naar Bandoeng. Het volgende besluit werd genomen:

De Synode, van oordeel zijnde, dat de a.g.n. Classis Contracta 12 Juli 1929, al moest eenige onregelmatigheid toegeven, toch niet voor onwettig kan gehouden o.a. ook, omdat de volgende vergadering der Classis Batavia haar handelingen heeft goedgekeurd,

constateerende, dat, wijl de stukken in orde waren en formeel geen bezwaar was tegen de approbatie van het beroep en dus via approbatie de bevestiging te Bandoeng terecht is geschied, besluit,

aan het verzoek van Dr. Z. om, „aan de Classis Batavia op te dragen, opnieuw na te gaan of Dr Wielenga dienaar des Woords te Bandoeng blijven kan en tijdelijk leeraar van het Lyceum, en om zulke maatregelen te treffen, dat een herhaling van wat gebeurde in de Classis Batavia mogelijk zij“, niet te voldoen.

Prof. Dr S. Greydanus bracht rapport uit over een brief van den heer H. P. van Kasteel Sr. te Rotterdam, een der kerkeraadsleden, die 1887 mee uit de Hervormde Kerk overkwam, betreffende bevordering der evangelisatie en uitbreiding van het kerkgezag.

De brief van dezen ouden broeder werd gelezen en besloten hem te beantwoorden, met verwijzing naar de bemoeiingen der Synode van Utrecht en deze Synode met betrekking tot de door hem genoemde punten.

Dr W. A. van Es rapporteerde over een brief van Dr A. M. Diermanse te Ede, over het aanvaarden en loslaten van het standpunt van „de bekende onderstelling van Wedergeboorte“.

Overeenkomstig het advies werd besloten, op de beschouwingen van Dr Diermanse als niet juist en op zijn wenschen, als ongemotiveerd niet in te gaan, maar zijn schrijven voor kennisgeving aan te nemen.

Dr T. Gerber bracht rapport uit inzake het Zuiderzee-vraagstuk.

De Particuliere Synode van Friesland (Z. G.) verzocht aan de Synode, Deputaten te benoemen, om met de betrokken Kerken, de Deputaten der betrokken Classen en het „Algemeen Geref. Zuiderzee-comité“ den verderen gang van zaken te regelen en den Kerken te adviseeren, jaarlijks voor dezen arbeid een collecte te houden.

De Particuliere Synode van Noord-Holland verzocht eveneens een algemeene regeling.

Het Algemeen Geref. Zuiderzee-comité zond een breed memorandum betreffende zijn arbeid en financiering, waarvan het rapport een overzicht gaf.

Ook de Kerkeraad van de Geref. Kerk van Wieringen zond een schrijven met aandrang om dezen arbeid steun te verleenen.

Over dit punt werd breed gediscussieerd.

In de middagzitting, geopend met het zingen van Psalm 84 : 5, werd deze bespreking voortgezet. Besloten werd, de conclusie ter nadere formulering aan de commissie terug te zenden.

Prof. Dr G. Ch. Aalders rapporteerde over de kalenderhervorming.

De volgende conclusie werd vastgesteld:

De Generale Synode, overwegende, dat het vraagstuk der Kalenderhervorming nog geheel in het stadium van voorbereidend onderzoek verkeert, en dat daarbij reeds van een zoover uiteenlopend meeningsverschil is gebleken, dat het geheel onwaarschijnlijk moet worden geacht, dat binnen afzienbare tijd te dezer zake een beslissing van eenige betekenis vallen zal, acht het niet op haar weg te liggen, thans eenige uitspraak te doen, doch draagt aan de te benoemen deputaten voor correspondentie met de Hooze Overheid op, zich nauwkeurig van den gang van zaken op de hoogte te houden, en, indien zij daartoe den tijd gekomen mochten achten, aan de Hooze Overheid te verzoeken, geen enkele beslissing te nemen zonder daarvan eerst het oordeel der kerken te hebben gevraagd.

Nog werd toestemmend beantwoord de vraag van Prof. Aalders: of de Synode kan goedkeuren, dat de te benoemen Deputaten voor correspondentie met de buitenlandsche kerken, indien zij daartoe worden uitgenoodigd en zij zelve dat wenschelijk mochten achten, enkelen kunnen aanwijzen om aan vergaderingen van de Presbyterian Alliance deel te nemen,

zonder dat daardoor de Geref. kerken in eenig opzicht door de besluiten van de Presbyterian Alliance worden gebonden of daarvoor verantwoordelijk zijn, en de kosten daarvan betalen uit het hun toegestane credit.

De Synode ging hierop in Comité-generaal.

Aan het eind der zitting richtte de voorzitter woorden van groote waardeering tot Prof. Lindeboom, die de volgende week niet meer aanwezig zal kunnen zijn, voor de trouw, waarmee hij de zittingen der Synode had bijgewoond.

Prof. Lindeboom dankte de broeders voor de hem bewezen vriendelijkheid.

Staannde werd hem toegezongen Psalm 121 : 4.

Na dankgebed door Prof. Lindeboom werd de zitting gesloten.

17e zitting.

De zitting van Dinsdag 16 September, de eerste in de vijfde Synodeweek, werd geopend met samenzang van Psalm 68 : 7 en 8, waarna de praeses vooringing in gebed.

Bij appél nominaal bleek, dat de leden der Synode Dr K. Fernhout en de ouderlingen G. v. d. Steen, G. de Rooy en A. C. Catsman, waren vervangen door Dr J. J. Berends en de ouderlingen J. Hommes, W. Hummelen en F. P. de Graaf.

De acta der vorige zitting werden gelezen en vastgesteld. Besproken werd de stand van den arbeid in de commissies. Deze zullen pogen, Dinsdagavond met hun arbeid gereed te komen. De Synode zal dan ook Woensdag- en Donderdagavond vergaderen.

De heer J. de Wit rapporteerde namens Commissie I over grensregelingen tusschen de Classen Amersfoort en Apeldoorn, de kerken van Berkel-Rodenrijse en Pijnacker-Nootdorp, die van Woerden en Kamerik en die van Oudeschoot en Heerenveen.

De eerste vier grensregelingen werden goedgekeurd. Met betrekking tot de laatste werden, na langdurige bespreking op voorstel van den voorzitter de conclusies der commissie teruggevoerd en werd besloten, een commissie van 3 leden te benoemen, die, alle instanties en personen, die in deze zaak gemoeit zijn, gehoord hebbende, een oplossing moet trachten te verkrijgen en op de volgende Generale Synode rapport over haar bemoeiingen uitbrengen.

De praeses verwelkomde ter Synode Dr T. J. Hagen en Dr A. H. van Minnen, deputaten voor de verzorging van de geestelijke belangen der militairen. Zij namen als adviseerende leden der Synode ad hoc zitting.

Dr T. J. Hagen van Delft, las hierna het verslag van Deputaten voor de verzorging van de geestelijke belangen der militairen.

Dr H. Meijerink bracht rapport uit over dit verslag. Hierbij kwamen ook aan de orde de voorstellen van de Classis Gorinchem inzake de geestelijke verzorging der militairen.

De volgende conclusies werden overeenkomstig het voorstel van de Commissie na korte bespreking z.h.st. aanvaard:

„De Synode besluit:

1e. aan de Deputaten ter behartiging van de geestelijke belangen onzer militairen dank te betuigen voor hun belangrijken arbeid en hen van hun financieel beheer te dechargeeren;

2e. namens de Synode een schrijven te richten aan Z. Exc. den Minister van Defensie, dat zij met dankbaarheid kennis nam van de bepaling, opgenomen in Hoofdstuk VII Art. 91-5 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie en het vertrouwen uitspreekt, dat deze bepaling zal worden uitgebreid voor alle wapenen;

3e. namens de Synode tot den Raad van leger-predikanten, in verband met het door dezen gegeven antwoord aan Deputaten, December 1929, een schrijven te richten, overeenkomstig het door de commissie uitgeworpen concept, en de leden van het moderamen der Synode te machtigen, hierover verder te handelen en te rapporteeren aan de e.v. Synode;

4e. de kerk van 's-Gravenhage-West uit te noodigen, om de correspondentie met den kring van Gereformeerden op Curaçao op zich te nemen en in samenwerking met de te benoemen Deputaten voor de geestelijke verzorging der militairen en zo noodig met financieelen steun van dezen, te trachten daaraan een jeugdigen dienaar des Woords te zenden, opdat het aldaar in den kerkelijken weg zoo spoedig mogelijk tot instituering van een Gereformeerde Kerk konne;

5e. aan alle kerken per circulaire mededeeling te doen van het adres der Vereniging tot bevordering van Gereformeerde kerkelijk leven op Curaçao, met verzoek alle derwaarts vertrekende leden hierna in kennis te stellen;

6e. aan de classis Groningen te berichten; dat de Synode meent op haar voorstel niet te moeten ingaan, aangezien: het daarin sub 1a voorgestelde overbodig mag worden geacht, als zullende vermoedelijk automatisch volgen, het daarin sub 1b bedoelde ook bij de tegenwoordige redactie der onderhavige bepaling reeds plaats vindt en de gevreesde moeilijkheden zich eerst dienen voor te doen; tegen het sub 1c voorgestelde o.m. het bezwaar geldt; dat alsdan vermoedelijk de benoeming van een tweeden vrijzinnigen Leger-predikant noodzakelijk zou worden;

7e. opnieuw Deputaten te benoemen en hun op te dragen:

a. de kerken bij de Regeering te vertegenwoordigen voor de geestelijke verzorging der Gereformeerde militairen;

b. voort te gaan met medewerking te verleenen bij de tijdelijke benoeming van predikanten voor hulpdienst bij de herhalingsoefeningen;

c. eventueel mede te werken aan de benoeming van Leger-predikanten en reserve-veldpredikers in komende vacatures, met dien verstande, dat aangeerdongen worde op de benoeming van twee Geref. Legerpredikanten en dat ook deze, zoo mogelijk, aan een plaatselijke kerk verbonden blijven, evenals dit nu geregeld is voor de reserve-veldpredikers;

d. bij de classen, die nog geen deputaat voor de militairen benoemen, of aan dezen arbeid tot dusver nog geen financieelen steun boden, erop aan te dringen dit alsnog te doen;

e. te bevorderen, zoo noodig door het variëren van financieelen steun, dat te Nieuwsluis en te Millingen godediensoefeningen gehouden worden vanwege de Gereformeerde kerken; waaronder deze plaatsen ressorteeren;

8e. aan Dr J. J. Wielenga te Alblassemard hartelijk dank te betuigen voor zijn bemoeiingen in het geestelijk belang der Gereformeerden op Curaçao en voor de toezending aan de Synode van het schrijven aan zijn adres van de „Vereniging tot bevordering van Geref. kerkelijk leven op Curaçao“ met vermelding van de reden, waarom de verdere correspondentie is opgedragen aan de kerk van 's-Gravenhage-West.

Middagzitting.

In de middagvergadering, geopend met het zingen van Psalm 65 : 1, werd voorlezing gedaan van het concept-schrijven aan den Raad van Legerpredikanten, dat door de commissie uitgeworpen was.

Dit werd goedgekeurd.

De Meijerink rapporteerde nader over een brief van Dr F. Tollenaar te Den Helder en 9 andere predikanten in „garnizoenskerken“, inhoudende bezwaar tegen het besluit der Generale Synode van Utrecht inzake vergoeding aan „garnizoenspredikanten“.

Besloten werd aan Dr F. Tollenaar e.s. te berichten, dat de Synode op hun verzoek niet kan ingaan;

1e. omdat door hen geen gronden worden aangegeven, waaruit de onjuistheid van het besluit der Synode van Utrecht 1923 te dezer zake, bekrachtigd door het besluit der Synode van Groningen 1927, blijkt;

2e. omdat de geestelijke verzorging van de leden der kerk, die in militairen dienst zijn, tot den gewonen ambtelijken arbeid der garnizoenspredikanten behoort, wat niet het geval is met

de geestelijke oefeningen, do uitgenoodigd.

De Meijerink Diemer te V. garnizoenen. E aanslacht der k. het door hem

hij de deputaten Tenslotte ra heer A. van F. de geestelijke

lende medede Helden te bea heid van zijn

Bij vernieuw aangenomen D Schouten, Dr

De Synode (toe te vo

„4a. Een zich gedronge de catechisatie van een leerb

b. een drie 1932 deze pre c. aan deze

zoo mogelijk motiveerd oor zenden en bij

26 stemmen „4. Geen m ten wat in de

Prof. Dr J rooster voor

Het voorge het aan de k Ook in de C worden

Prof. Wate staande de p praktische uit leeraar in de Kampen.

De volgend 1e. Het be aan te vullen nemen, weloe gewoon hoog school te Ku

2e. Aan d tegen de eerst gingen in de

het sub 1 ge en aan de Sy

3e. Aan d School op te benoeming va Synode voor faculteit der

4e. Aan d de Zending o om benoemd met dien ver elkander op

5e. Aan d hun aandacht te treden met en op Soemba aan de Curat dens het sub

der Zending Zendingleera gesteld, met d dracht omtrent worden, welk den te benoe

6e. Aan d zijn, dat er v daarvan kenn Generale Syn

7e. Deze het Moderam voor de zaak dingsvaldeken i noemde voors den nadat he

8e. de ver de deputaten diende rappo fende missio soneel te late valken dal 2

Prof. Dr i inzake de he het huwelijke achter de cla

Na enige aangenomen.

Ouderling bezwaarschri goedkeuring een besluit d Wilp-Singers naar en 3 an zelfde zaak.

De volgen vaand:

De Synode 1e. deputa instellen, ten te brengen er

2e. de Pa kerkeraden v Ouderling kerken van

Generale Syn deze kerken

De commi 1e. de gr Sybrandabur stellen als on van Groning

2e. de bet De vergad dankgebed w

De zitting met het zing nominaal geb

Van Dr J hij dank het vrijheid.

Prof. L. I over de voi

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Duurswoude: C. Boon, cand. te Amsterdam en G. J. Sybema, cand. te Dedemsvaart.
Schiedam: A. J. Bouma te Heerenveen en J. v. d. Molen te Soest.

Beroepen te:

Duurswoude: C. Boon, cand. te Amsterdam.
Grijskerk: D. J. Velsink te Musselkanaal.
Hoornsterwaag (als Evang.-Pred.): H. Retel, cand. aldaar.
Mijdsrecht en Willemstad: S. Hoekstra, cand. te Gravenhage.
Oostburg: E. Mobach, cand. te Haarlem.
Westmaas: T. Fossen, cand. te Baarn.

Aangenomen naar:

Hoornsterwaag (als Evang.-Pred.): H. Retel, cand. aldaar.
Ommer: W. de Graaf te Hoogersmilde.
Ter Aar: D. Warnink, cand. te Amsterdam.

Bedankt voor:

Numandorp-Klaaswaal: S. Hoekstra, cand. te Den Haag.
Reitsum: H. H. van Kapel te Kooten.
Zuid-Beijerland: F. de Vries te Raamsdonk.

Intrede te:

Aalbe: Th. Delleman, Tekst: 2 Cor. 3:18.
Culemborg: H. M. Ploeger, Tekst: Psalm 122.
Utrecht (als Miss. pred.): A. F. Kouchinus, Tekst: Matth. 9:37 en 38.

Geref. Kerk van Scheveningen.

In de jongste vergadering van den Kerkeraad der Geref. Kerk van Scheveningen heeft de 4e sectie mededeeling gedaan, dat de wijk wegens de steeds voortgaande uitbreiding onvoldoende wordt bereikt. Besloten werd zich opnieuw te wenden tot de Commissie van Beheer om de financiële zijde van het eventueel beroepen van een vijfden predikant nog eens onder oogen te zien en daaromtrent op den breedten Kerkeraad te rapporteren.

Geref. Kerk van 's Gravenhage-Oost.

De kerkeraad der Geref. Kerk van Den Haag-Oost heeft besloten om niet over te gaan tot den bouw van een hulperkerk in het Bezuidenhoutkwartier te Den Haag, maar te blijven nagaan naar een preekgelegheid in dit stadsdeel.

Beroepbaar:

Cand. E. Mobach verzoekt ons te willen vermelden, dat hij na 15 Sept. zich beroepbaar stelt bij de Geref. Kerken. Zijn adres is: Talmestraat 10, Haarlem.

Met emeritaat.

Op de Dinsdag gehouden vergadering van de Classis Rotterdam der Geref. Kerken is met ingang van 1 Dec. a.s. emeritaat verleend aan Dr. C. B. Bavinck, van Rotterdam en Dr. C. B. Schommakers, van Katendrecht. Het examen van Dr. J. A. C. Rullmann, beroepen Miss. Dienaar des Woords van Rotterdam, is uitgesteld en zal plaats vinden op de volgende classis van Dinsdag 7 October.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND“.

Beroepen te:

Zaandam: J. J. Bunkes te Oosterland (T.).

GEREF. GEMEENTEN.

Beroepen te:

Giessendam: W. C. Lamain te Liden.

Bedankt voor:

Alblasserdam: J. Franje te Barneveld.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Bergambacht: H. A. de Gens te Huizen.
Domburg (toez.): H. W. Lovink te Gramsbergen.
Enter: E. Schimmel te Amelo en Tienhoven.
Gelselaar: H. G. Groenewoud, cand. te Vriezenveen.
Marken: Jac. Treffers, cand. te Eemnes-buiten.
Moerapelle: J. E. Uijman, cand. te Zeist.
Oosterhout (G.): G. v. Veldhuizen te Nigtevecht.
Rijssen: J. H. v. Schuppen te Lunteren.
Schalkwijk: D. E. J. Hupkes te Oosterwolda (Gr.).
Vaassen: G. Lams te Suawoude.
Wageningen: J. I. G. Gregory te Gerssel.
Wehl (toez.): C. M. van Endt, cand.
Wilsum: J. G. Abbrink, cand. te Groningen.

Aangenomen naar:

Bemmel: Th. J. H. Israël te Angerlo.
Coevorden: D. Tammenga, evang. te Stadskanaal.
Nes en Wierum: J. H. F. Engel, cand. te Groningen.

Bedankt voor:

Bergschenhoek: C. v. d. Wal te Dirksland.
Drachten (Evang.): A. Koutzenkamp te Uithuizermeeden.
Engelbert: G. Muys te Drempt.
Genemuiden: G. J. Koolhaas te Charlois.
Hollandsche veld: J. F. Th. v. d. Linde te Heeg.
Midlum: J. H. F. Engel, cand. te Groningen.
Purmerland: S. R. Hermannides te Valkenburg (Z.H.).
Spijk: H. W. J. Hunselaar te Riperkerk.
Vierhuizen-Zoutkamp: K. G. Kwint te Terkaple.

Afscheid van:

Bonthuizen: J. Haring, Tekst: Joh. 3:36.
Breda: J. H. H. van Bogen, Tekst: Matth. 13:36.
Hantum: K. Kloosterman, Tekst: 1 Petr. 1:23 en 24.
Muiden: P. A. v. Hunsbergen, Tekst: 1 Joh. 2:28.
Terhorne: L. H. W. Theunissen, Tekst: Ex. 25:40.
Zegveld: A. J. Westra Hoekema, Tekst: Daut. 33:37.

Intrede te:

Zuiderwoude: A. M. Knotterus, Tekst: Hand. 1:8.

CORRESPONDENTIE.

Herinnering.

8 October a.s. wordt gedisponeerd over het abonnementsgeld voor den termijn 1 October 1930—31 Maart 1931 (ad f.250 + 15 cts dispositiekosten).

In verband hiermede verzoeken wij onzen abonnees, die er de voorkeur aan geven het bedrag te remitteren, dit vóór genoemden datum te willen doen. (Postrekening 36000).

DE UITGEVERS.

de geestelijke verzorging der militairen tijdens de herhalings-oefeningen, door predikanten die tijdelijk voor dit werk worden uitgenoodigd.

De Meijerink rapporteerde verder over een brief van Dr. N. Diermer te Vijfhilten, over den doorlopenden arbeid in de garnizoenen. Besloten werd, aan zijn verzoek, om daarop de aandacht der kerken te vestigen, niet te voldoen, als behoorende het door hem verlangde niet tot de zaak der Synode, noch van haar deputaten, maar tot die der garnizoenskerken.

Tenslotte rapporteerde Dr. Meijerink over een brief van den heer A. van Helden, een der deputaten voor de verzorging van de geestelijke belangen der militairen, waarin deze verschillende mededeelingen deed. De Synode besloot, den heer Van Helden te berichten, dat zij met belangstelling en dankbaarheid van zijn schrijven heeft kennisgenomen.

Bij vernieuwde stemming werd thans met 27 stemmen vóór aangenomen het volgende voorstel van Dr. K. Dijk, Dr. J. L. Schouten, Dr. H. Meijerink en ouderling J. v. d. Waals:

De Synode besluit:

(toe te voegen aan de conclusie betreffende het Leerboek)
„4. Een opwekking te doen uitgaan, dat zij, die daartoe zich gedrongen gevoelen, de samenstelling van een leerboek voor de catechisatie ter hand nemen en onder pseudoniem een proeve van een leerboek aan het nader aan te geven adres inzenden.
b. een drietal deputaten te benoemen, bij wie voor 1 Jan. 1932 deze proeven kunnen worden ingeleverd.

c. aan deze deputaten op te dragen, uit de geleverde proeven zoo mogelijk een keuze te doen, en deze proeven met een gemotiveerd oordeel voor 1 Januari 1933 aan de kerken door te zenden en bij de e.k. Generale Synode in te dienen“.

26 stemmen waren uitgebracht op het voorstel der commissie:
„4. Geen nieuwe deputaten te benoemen, maar af te wachten wat in dezen uit onze Gereformeerde Kerken zal opkomen“.

Prof. Dr. J. Waterink rapporteerde nader over een lesrooster voor het catechetisch onderwijs aan schipperskinderen.

Het voorgestelde rooster werd aanvaard en besloten werd, het aan de kerken toe te zenden met dringende aanbeveling. Ook in de Christelijke schippersbladen zal het gepubliceerd worden.

Prof. Waterink rapporteerde thans namens de commissie, die staande de Synode nader advies zou uithangen inzake de praktische uitvoerbaarheid van de benoeming van een hoogleraar in de zendingsvakken aan de Theologische School te Kampen.

De volgende beslissing werd genomen:

1e. Het besluit van de Synode in haar negende zitting aldus aan te vullen, dat gelezen worde: „zij besluit maatregelen te nemen, welke kunnen leiden tot de benoeming van een buitengewoon hoogleraar in de zendingsvakken aan de Theologische school te Kampen“.

2e. Aan de Curatoren der Theol. School op te dragen, tegen de eerstvolgende Generale Synode een ontwerp van wijzigingen in de bestaande regelingen, zooals deze wijzigingen door het sub 1 genomen besluit noodzakelijk worden, vast te stellen en aan de Synode ter goedkeuring voor te leggen.

3e. Aan de Curatoren en Hoogleraren der Theologische School op te dragen, voor zij definitieve voorstellen inzake de benoeming van een Hoogleraar in de Zendingsvakken aan de Synode voorleggen, overleg te plegen met de Theologische faculteit der Vrije Universiteit, voorzover zulks mogelijk is.

4e. Aan de Curatoren en eveneens aan de Deputaten voor de Zending op te dragen uit te zien naar een persoon, geschikt om benoemd te worden tot Hoogleraar in de Zendingsvakken, met dien verstande, dat Curatoren en Deputaten voornoemd elkander op de hoogte houden van den stand van zaken.

5e. Aan de Deputaten voor de Zending op te dragen, zodra hun aandacht op een geschikt persoon gevestigd is, in overleg te treden met de afzonderlijke vergaderingen op Midden-Java en op Soemba, en daarna hun gemotiveerd advies uit te brengen aan de Curatoren der Theologische School, die daarna, behoudens het sub 3 bedoeld overleg, tezamen met het moderamen der Zendingsdeputaten een voordracht ter benoeming van den Zendingsleeraar indienen, een en ander naar de regelen daarvoor gesteld, met dien verstande, dat eerst nadat een bepaalde voordracht omtrent een te benoemen persoon mogelijk is, beslist zal worden, welke Zendingsvakken zullen worden opgedragen aan den te benoemen Hoogleraar.

6e. Aan de Curatoren op te dragen om, indien het mocht zijn, dat er voor den 31 Juli 1932 een voordracht gereed was, daarvan kennis te geven aan het Moderamen der tegenwoordige Generale Synode met verzoek de Synode te doen samenkomen.

7e. Deze Generale Synode provisorisch te sluiten en aan het Moderamen op te dragen de Synode te doen samenkomen voor de zaak der benoeming van een Hoogleraar in de Zendingsvakken en wat daarmede samenhangt, indien de sub 6 genoemde voorwaarde wordt vervuld en zulks binnen twee maanden nadat het verzoek daartoe inkam.

8e. De verdere beoordeeling en beslissing over wat het door de deputaten voor de zending bij de Generale Synode ingediende rapport inzake „betere vooropleiding“ voorstelt betreffende missionaire artsen en verplegend en onderwijzend personeel te laten rusten, totdat een hoogleraar in de Zendingsvakken zal zijn benoemd.

Prof. Dr. V. Hepp rapporteerde nader over het rapport inzake de herziening der Liturgie, m.n. over de wijziging van het huwelijksformulier. Voorgesteld werd van een invoering achter de clausule „de gave der onthouding“ af te zien.

Na enige discussie werd dit voorstel met 39—13 stemmen aangenomen.

Ouderling J. de Wit rapporteerde vervolgens nog over een bezwaarschrift van den Kerkeraad van Siegerswoude tegen de goedkeuring door de Particuliere Synode van Groningen van een besluit der Classis Grootegast inzake de grenskwestie De Wip-Siegerswoude, alsmede over een advies van J. J. Wagenaar en 3 anderen te Siegerswoude betrekking hebbende op dezelfde zaak.

De volgende conclusie werd met algemeene stemmen aanvaard:

De Synode besluit:

1e. deputaten te benoemen, die een onderzoek ter plaatse instellen, teneinde te trachten de zaak tot een goed einde te brengen en hierover op de volgende Synode te rapporteren;
2e. de Particuliere Synode van Groningen en de betrokken kerkeraden van deze benoeming kennis te geven.

Ouderling J. de Wit rapporteerde verder over bezwaren van de kerken van Goënga en Sybrandaburen tegen het besluit der Generale Synode van Groningen inzake grenswijziging tusschen deze kerken en die van Scharnegoutum.

De commissie stelde voor:

1e. de grensregeling tusschen de kerken van Goënga c.a., Sybrandaburen c.a. en Scharnegoutum c.a. definitief vast te stellen als onschreven in de Acta art. 279 der Generale Synode van Groningen 1927;

2e. de betrokken kerkeraden hiervan mededeeling te doen.

De vergadering werd hierna verdaagd, nadat de praeses in dankgebed was voorgedaan.

18e zitting.

De zitting van Woensdag 17 September werd aangevangen met het zingen van Psalm 89:3 en 6 en gebed, waarna appèl nominaal gehouden werd en de notulen werden vastgesteld.

Van Dr. J. Berg kwam een vriendelijk schrijven in, waarin hij dank betuigde voor de hem ter Synode betoonde gastvrijheid.

Prof. L. Lindeboom zond een missive, houdende opmerkingen over de voorstellen inzake het vrije kerklied en van den uit-

bouw der belijdenis. Het werd in handen der commissie gesteld.

Aan de orde waren hierna de nadere conclusies inzake het Zuiderzee-vraagstuk.

De commissie stelde de volgende conclusies voor:

De Generale Synode besluit:

L. Deputaten te benoemen met de opdracht, om:

a. met de bij den geestelijken arbeid onder de Zuiderzeewerkers betrokken kerken en de deputaten der Classen, waaronder deze ressorteren, en in overleg met het „Algemeen Gereformeerd Zuiderzee-Comité“ maatregelen te beramen aangaande den verder gang van zaken en dien financieelen steun te bieden, die bij de nieuwe regeling noodig zal blijken;

b. het „Algemeen Gereformeerd Zuiderzee-Comité“ bij de afwikkeling zijner financiën met raad en financieelen steun ter zijde te staan en te trachten het daarheen te leiden, dat de gebouwen, waar dit nog noodig is, komen ten name der plaatselijke kerken en dat dit Comité binnen den termijn van drie jaren van zijne financieele verplichtingen wordt ontheven;

c. te doen, wat bij den voortgang van het Zuiderzee-werk zal blijken van de zijde der gezamenlijke kerken noodig te zijn;

d. aan de kerken dringend te verzoeken jaarlijks in de maand Januari een collectie te houden, en die af te dragen aan de Deputaten voornoemd;

e. aan de eerstvolgende Generale Synode verslag te doen van hun arbeid en van den stand der werkzaamheden en minstens twee maanden vóór het samenkomen dezer Synode een exemplaar van dit verslag aan elk der kerken te doen toekomen;

II. van deze beslissing kennis te geven aan de betrokken kerken en classen, aan de Particuliere Synoden van Friesland (Z. G.) en van Noord-Holland en aan het „Algemeen Gereformeerd Zuiderzee-Comité“.

Deze conclusies werden met een kleine wijziging aanvaard, behoudens de vaststelling van het aantal Deputaten, waarover eerst in comité gehandeld zal worden.

Dr. R. J. v. d. Ven rapporteerde namens Commissie I over het vraagstuk van het Kerkgezag.

De commissie stelde de volgende conclusies voor:

De Synode besluit:

de voor de Liturgie te benoemen Deputaten op te dragen:

a. eenige liederen bijeen te brengen, die berijming zijn van in de Heilige Schrift voorkomende liederen, en liederen, die op de Heilige Schrift zijn gegrond, om den Kerken te worden aangeboden ten gebruik, inzonderheid op de Christelijke feestdagen en den Goeden Vrijdag, bij de bediening der Heilige Sacramenten, de bevestiging van ambtsdragers en huwelijksbevestigingen, en

b. aan de eerstvolgende Generale Synode van hun arbeid te rapporteren, en dit rapport één jaar vóór de Synode aan de Kerken ter kennisgeving toe te zenden.

Wat betreft de hun gegeven opdracht sub c: Den bundel „Eenige Gezangen“ nogmaals te overzien, en daarbij rekening te houden met de ingekomen voorstellen en opmerkingen — daarvan rapporteerden Depp., dat het hun voorkwam beter te zijn, met de uitvoering er van te wachten, tot de Synode in de principiële kwestie van het zingen van gezangen in de Kerk des Heeren een beslissing heeft genomen.

Uwe commissie stelt U voor de handeling van Depp. te dezer opzichte goed te keuren en aan dezelfde te benoemen Deputaten op te dragen, rekening houdende met de ingekomen voorstellen en opmerkingen, den bundel „Eenige Gezangen“ nogmaals te overzien, en de eerstvolgende Synode te dienen van advies.

Wat aangaat de zangwijzen der Psalmen en het rhythmisch zingen van de Psalmen, stelt Uwe commissie voor te besluiten overeenkomstig de conclusies van het rapport sub e en f.

Wat betreft het door den Kerkeraad der Geref. Kerk van Amsterdam (West) ingediende voorstel (Agendum C. 13, III) om de herziening van de thans onder ons gebruikte psalmberijming, speciaal uit Schriftuurlijk en confessioneel opzicht aan Deputaten op te dragen, stelt Uwe commissie Uwe vergadering voor, deze zaak in handen van dezelfde Deputaten te stellen.

En ten slotte stelt Uwe commissie Uwe vergadering voor, Deputaten voor al hun omvangrijke en gewichtige arbeid hartelijk dank te zeggen en van de hun gegeven opdracht hen te déchargeeren.

Een breede bespreking volgde.

Dr. W. Breukelaar stelde voor, uit te spreken:

„Inzake het vraagstuk van het kerkgezag besluit de Generale Synode geen maatregelen te nemen om door toevoeging van vrije kerkliederen te komen tot uitbreiding van den bundel „Eenige Gezangen“.

Dr. W. A. van Es stelde voor: „Geen deputaten meer te benoemen, maar het te laten bij de betuiging van dank voor en instemming in het algemeen met het rapport en de conclusies, vervat onder e en voorts te wachten tot de kerken zelf (heeft langs den weg van classen en Particuliere Synoden) bij de Generale Synode komen, met den wensch om den bundel „Eenige Gezangen“ met bepaalde liederen uit te breiden.“

Het voorstel van Dr. Van Es werd verworpen met 38 tegen 17 stemmen. Van de adviseerende leden waren 2 tegen, 1 voor en 1 blanco.

Het voorstel van Dr. Breukelaar werd verworpen met 29 tegen 26 stemmen. Van de praes-adviseerende leden waren drie voor en 1 blanco.

Het eerste lid van het voorstel der commissie, geamendeerd door Dr. Dijk — welk amendement door de commissie werd overgenomen — werd aangenomen met 35 tegen 20 stemmen.

Nog werd door de commissie overgenomen een amendement van Dr. Bavinck, waardoor de eerste alinea komt te luiden:

a. „Den bestaanden bundel „Eenige Gezangen“ uit te breiden met eenige liederen, die berijming zijn van Schriftgedeelten, of die zich aan de Heilige Schrift ten nauwste aansluiten, om den Kerken te worden aangeboden ten gebruik inzonderheid op de Christelijke feestdagen, op de dagen, die bestemd zijn voor de herdenking van het lijden en sterven van Christus, bij de bediening der Heilige Sacramenten, de bevestiging van ambtsdragers en huwelijksbevestigingen“.

De overige conclusies werden ongewijzigd aanvaard.

De voorzitter bracht de Deputaten een woord van hartelijken dank voor hun omvangrijk en zaakrijk rapport en commissie en rapporteur voor hun arbeid.

Dr. J. de Vries rapporteerde nader over het formulier voor de bevestiging van diakenen, dat naar de commissie was teruggezonden.

Tijdens de bespreking stelde de praeses voor, deze zaak opnieuw naar Deputaten te verwijzen.

Bij zitten en opstaan werd dit verworpen.

Het voorstel der commissie om het voorstel van den heer van Breeck Calkoen (voorstel Synode 1923) niet te aanvaarden werd met slechts enkele stemmen tegen aangenomen.

Met 38 tegen 16 stemmen werd besloten, het concept van de hoogleraren Hoekstra en Bouwman niet te aanvaarden.

De voorstellen van 's-Gravenhage-Oost en 's-Gravenhage-West waren daarmee gelijk afgewezen en de conclusies van Prof. Hepp als rapporteur aanvaard.

Prof. Dr. H. Bouwman vroeg en verkreeg verlof tot het indienen van een nota inzake het ongedoopt laten van kinderen van doopleden in sommige kerken in het Noorden des lands.

De praeses deelde mee, dat ook Prof. Dr. H. H. Kuyper met deze nota accoord gaat.

Besloten werd, de conclusie van de nota, waarin een besluit aan de Synode werd voorgesteld, in handen te stellen van een commissie, bestaande uit Dr. W. Breukelaar, Dr. K. Dijk en Dr. W. A. van Es.

De zitting werd hierna geschorst.